

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Historia ecclesiastica, lat

Eusebius <Caesariensis>

[Straßburg], nicht nach 1475

Historie ecclesiastice Divi Eusebij Cesariensis Episcopi incipiunt feliciter.
Liber primus

[urn:nbn:de:bsz:31-313482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313482)

et eos velut duos pisciculos supra
scriptis panibus addidimus. **Q**d
si tu pbaueris vel benedixeris: pro
certo considera qd sufficient turbis
Continet autem idem omne opus: res
in ecclesia gestas a saluatoris ascensi
one et demceps: nostri vero duo li
belli a tempib9 cōstatim post pse
cutionem. usq; ad obitum theodo:
sij augusti 26

Finit. Prologus

Sequuntur. Capitula libri primi

De deitate xpi qd deus et domi9 et
creator oim ac dispensator vniūso:
rum ipse sit scdm ea q in lege et p:
phetis scripta sunt .ij. **D**e tempore
natiuitatis xpi secundū carnem .iiij.
De iuda galileo et theoda .iiij. **D**e
herode qd ex alienigenis veni ad res
gnum .v. **Q**uod herodis tempore
interupta sit regum successio secū:
dum danibelis pphetam .vi. **D**e di
uinitate generationū a mattheo et lu
ca cōscripta et ea q de hys refert af
fricanus .viij. **D**e nece infantū apud
berthelem et magozū pūta .viij. **D**e
cruciatib9 herodis ipi9 qui necari
iussit infantēs .viij. **D**e crudelitate
herodis quā mortis sue tempe ppe
trauit .x. **D**e archelai regno: post he
rode .xi. **Q**d falsa eē acta q iudei p:
ferūt etiā iosephi testimonio: et colla
tione temporū cōuincatur .xiij. **Q**d
a pōtifice āna usq; ad caiphā .iiij.
pōtiffices fuerit .et singlis ānis ad
mistraverit pontificatū .in qbz pōi:
tato xpi cōpleta ē .xiij. **D**e baptista

iobāne testimoniu iosephi et qd al:
serit eum virū iustū fuisse et ob ei9
necem vindictā in iudeos eē pro:
gatam .xiij. **T**estimoniu iosephi de
xpo .xv. **N**arratio de abgato rege
xvi. **E**xemplū ep̄le abgari ad dñm
et dñi ad ipm .et eozū q cōsequētre
de hyrozū lingua translata sunt

Historie ecclesiastice. Diui. Eusebij
Cesariēsis. S̄pi incipiūt feliciter

Liber p̄m9

ucessiones scōzū ap̄lō:
rū et tempa q a saluato
re nro ad nos usq; de:

curia sūt. queq; et q̄lia i his erga ec
clesie statū gesta sūt: q etiā in sig:
nes viri i locis maxie celebrimis
ecclesijs p̄fuerūt. v̄l q singlis qbzq;
tēporib9 seu scribēdo seu docēdo
v̄bum dī nobilitē astruxere. q̄q; etiā
v̄l quāti. v̄l q̄n noua cōtra religio:
nem dogmata p̄ferentes. ad p̄fūdū
erroris studio cōtentōis elapsi. fal:
se scientie auctores seu p̄ceptores
p̄fessi sūt. passim velut lupi gra:
ues gregem xpi lacerantes. nec nō
et ea mala que iudeozū gentem p:
insidijs quas adūsum saluatozem
moliti sūt vastauerūt. quibus eti
am in odis et quotiens quibusue
suppliciozū paciētiā et p̄fusionē
sanguinis p̄ v̄bi dī veritate certarūt
s̄ et martiria nris suscepta tēpib9
atq; i his dñi et saluatoris nri erga
singulos quosq; v̄nicū clementissi
mūq; subsidiū scribere mihi volētī
tempozib9 doctrina xpi et sermo dī
uinus a gentilib9 impugnatus est
quantiq; his tēpestatibus usq; ad

nō aliūde sumēdū videtur exordii
um: quam ab ip̄a domini et salua
toris nr̄i ihesu xp̄i p̄sentia corpali
Sed mihi queso veniā dari. **C**on
fiteor nanq; qd̄ in hoc ope virib;
nostris maiora temptam⁹: ut et si
deliter et integre q̄ sunt gesta narre
mus. et rudem ac nulli fere nostro
rum digressam viam huiuscemōi
itineris p̄mitto audeamus incedere
Et licet deum durē futurum. dūm q;
saluatoris nostri certus sim nobis
affutura suffragia: hominū tamē
nulla quibus possim⁹ in niti cōspi
rimus p̄cessisse vestigia: nisi quod
sparsim singulorum quorūq; tem
poris sui rerum gestarum ad nos
usq; indicia ac monumenta trans
missa sūt: e quib; q̄dam nobis lu
minum faces velut in obscuro pos
sitis eminuis accendūtur: et tanq;
e sublimi specula qua nos gressum
tendere oporteat ac viā verbi absq;
errore dirigere. eorū vocib; admo
nemur. **Q**uecūq; ego p̄posito opi
cōugnire credidimus. ex hijs q̄ illi
sparsim memorauerāt eligentes: ac
veluti e racōnabilib; cāpis docto
rum flosculos decerpētes. historica
narratione in vnum corpus redi
gere et coaugmētare temptauim⁹
satis abunde q; gratum putātes: et
si non oim nobilissimozū certe sal
uatoris nr̄i ap̄torūq; successio
nes celebrioribus quibusq; eccl̄ijs
traditas. in vnu colligere. at; in or
dinem modūq; digerere. **O**pus au
tem mihi p̄necessariū videoz assūp
sisse: eo magis q̄ ut superius dixi
neminem eccl̄iasticum duntaxat

scriptore ad hāc p̄tem narrationis
ammū adieciisse cōperioz. **I**n quo
illud etiā spero. quod et utilitatis
plurimū ex rerū gestarū cognitio
ne studiosis quibusq; nr̄ hic cōfe
rat labor. **Q**uāuis iam de his ip̄is
nōnulla etiam in chronicis id est
in eo ope q̄ d̄ temporū ratione cō
scripsim⁹ breuif succinte q; p̄strice
rim: plenius tamē in p̄nti ope sin
gulozū narrationē apire tempta
bimus. **I**ncipiet ḡ mihi sermo ab
ip̄o d̄no sicut p̄misim⁹ xp̄o. **V**erū
q; xp̄ianozū res gestas scribē p̄o
ponim⁹: cōsequens videtur uti pri
us vel gen⁹ hoc hominū vnde du
cat exordiu. v̄l quid nois ip̄i⁹ con
tineat ratio. ex cui⁹ gens ista v̄l po
pulus appellatione censetur. repetē
tes paulo alti⁹ exponamus

gitur qm̄ xp̄us duplici ex
modo constat. et diuina in
eo pariter at; humana natura ple
nitudinē tenet: caput in eo diuina
substantia. pedes in eo hūana quā
pro nostra salute suscepit habeatur
et ita demū p̄fectius nobis narratō
dirigetur. si a capite id est a diuini
tatis eius verbo sumam⁹ exordiu
p̄ quod xp̄ianozū que gens nouel
le appellationis creditur. antiq̄tas
et nobilitas pariter ostenditur. **E**
nus ego xp̄i et ipsam substācie ei⁹
naturam p̄ferre ac pandere nullus
sermo sufficiet. **S**iquidem etiam diu
inum de eo etiā p̄nunciat oraculū
dicēs. **G**eneratorz aut̄ ei⁹ q̄s enar
tabit. **S**ed et alibi celestib; nichil
ominus de eo vocib; ita refertur. qz

ip̄o d̄no

1475

nemo nouit filium nisi pater: sed
neq; patrem quis nouit nisi filius
Solus ergo ille qui genuit. nosse
dicitur filium pater: et sine dubio
excluit ceteros a discutienda noti-
cia. qui ad unum solū patrem. filij
scientiam reuocauit. **N**ic ḡ in his
voluminib; q̄ diuino spū cōscrip-
ta credūtur. lux eterna et ante mū-
di incipitū semp fuisse p̄dicatur: sa-
piencia quoq; substantiat et ōbum
uiuū in principio apud patrem. et
deus uerbum substitisse narratur.
Quis ergo poterit eum qui ante
omne creaturā uisibilem atq; inui-
sibilem. semp fuisse et sine incipitū iā
fuisse. ex ip̄o patre natus. et cū pa-
tre sempiternus existisse describitur
sermone cōprehendere. **Q**uis oīm
celestium immortalium diuinarū
q; ōtūtū. dñm et ducem ac p̄cipē
celestis milicie. et magni cōsilij an-
gelum. uoluntatis paterne efficacis
am. que cum patre omnia que sunt
creasse et cōdidisse constat. ut uerū
filium et unigenitū et oīm que cre-
ata sūt dñm et regem ac dñatorem
p̄na ōtute et potestate cūcta mode-
rante ōbis explicet. nisi qd̄ ad intel-
ligentiā plenitudinis ei; p̄ secreto-
ra et mystica diuinozū voluminum
informamur eloquia. **J**ohānes q; spū
dei repletus. in principio inq̄t
erat ōbum. et ōbum erat apud deū
et deus erat ōbum. **N**oc erat in pn-
cipio apud deū. **O**mnia per ip̄m fac-
ta sunt. et sine ip̄o factum est nichil
S; et moises maxīm; et uetustissi-
m; p̄phetarū. m̄tris ante seculis hec
eadem p̄testatur. cū celis; inspirat;

originē mūdi et rerū incipitū deo ple-
nus apiret. conditorē oīm patrem
cū filio mysticis ac sacratis designat
eloq̄is. **A**it nāq; et dixit dñs. **I**fa-
ciam; homiez ad ymaginem et simi-
litudinē nostrā. **S**; et dauid an-
tiquissim; p̄phetarū. ip̄e licet moi-
se posterior; dicat. **V**erbo dñi celi
firmati sunt. et spū oris ei; omnis
virtus eorum. **E**t alio idē nichilo-
min; designat oraculo d̄ deo dicēs
ip̄e dixit et facta sūt. ip̄e mandauit
et creata sūt. **I**n quib; euidēt mā-
datis. p̄sonā patris et filij operantis
expressit. **C**um igitur hijs et alijs
quāplurimis uocib; sparsim p̄ dis-
uina uoluntia creator oīm fili; de-
claretur. sup̄ est ut d̄ hijs q̄ post cō-
ditōez mūdi p̄ hois dispensatione
transgessit. q̄ ut possumus breuiter
p̄stringam;. **O**ultis siquidē et an-
tea pietate p̄ceditis uiris astitisse
et docuisse. que ad cultū diuinū p̄-
tinere uidebatur ostēditur. sed eui-
denti; et familiaris; abrahe atq; eius
familie quātū fas erat deū homib;
innotuisse describitur. et uelut p̄-
ceptor quidā et monitor illi; exti-
tisse p̄sapie. **R**efertur deniq; in
diuis oraculis scriptū. qz apparuit
deus abrahe tāquā cōmūis aliquis
hō. sedenti ad ilicem mambre. **A**t
ille exurgens. cum homiez uideret
adorat ut deum. et ueneratur ut do-
minū. **S**ed et p̄prie uocis p̄fessio-
ne p̄ntiam se testatur nō ignorare
diuinā dicēs. **D**ñator dñe qui iu-
dicas omēz terrā. nōne facies iudi-
cum. **Q**ue utiq; omnia nō ad pa-
trē s; ad filiū p̄ferenda. posterioris

incarnatio dispensationis plenius
expleta designat. Et idem ppheta
dauid dicit de deo. **V**isit vbera sua
et sanauit eos. et liberauit eos de
corruptionibus eorum. Sed adhuc
evidentius. p moysen de eo qd dñs
sit ipse eū dño diuina testatur elo
quia cū dicit. **P**luit dñs sup sodo
mā et gomozram sulphur et ignē
a dño. **E**unde qz cū apparuisset iac
cob esse deū eadem scriptura desig
nat. cum diceret ad iacob. **J**am nō
vocabitur nomē tuū iacob sed isra
hel erit nomen tuū. qz inualuisti eū
dño. **E**t paulopost dicit. **E**t voca
uit inqt iacob nomē loci illius vi
sio dei dicens. **V**idi em dñm facie
ad faciem. et salua facta est aīa mea
Neqz em fas est. de aliquo angelo
rum vñ celestiu vntum. ista sentire
Nullū enim eorū siqu mortalibz
ex celesti precipiūtur adesse māda
to. dñm vel deū diuin? fmo cōme
morat. **N**ic etiam ihesu successori
moysi cū astitisset. pūctātī et quis
esset. responsis euidentissimis desig
nauit dicens. princeps milicie vnt
tum dñi ego sum. **C**unqz hijs au
ditis adorasset famulus ut decebat
solue inqt ad eum corrigiā calcia
menti tui. locus em in quo stas ter
ra sancta est. **I**n quo cōsideranda
est pceptorū similitudo. qm nō erat
hic ali? ab eo qui dixerat ad moy
sen d rubo ignis dicēs. **N**e appro
pies huc. solue calciamēta de pedi
bus tuis. **L**ocus em in quo tu stas
terra sancta est. **E**t addidit dicens
Ego sū de? patrū tuorū. de? abra
hā. et dñs p̄saac et de? iacob. **C**laruit

igitur ex hijs omnibz. qd vbum det
de? dñs et creator oim cum p̄e fili
us designat? est. **N**ūc vero etiam
illud videam? quo sapientiā se dei
substantialiter existē. idem ipse in di
uinis ostendit oraculis. p salomos
nem hec d̄ semetīpa sapientia mistis
cis vocibus pdens. **E**go sapientia
habitaui in cōsilio. et scientiam et
sensum inuocaui. **D**er me reges re
gnāt. et potentes p me scribunt ius
ticiā. **D**er me p̄ces magnifican
tur et tyranni obtinēt terā. **E**t p̄
ali quāta iterū dicit. **D**ñs creauit
me in icū viarum suarū in ope suo
ante seculum fūdauit me. **I**n inico
prius q̄ terram faceret. antequā p̄
dicerent fontes aquarū. prius q̄ mō
tes fūdarentur. ante om̄s aut col
les generauit me. **C**ū p̄parabat cē
los ad rā ei. et qm firmos ponebat
fontes sub celo cum ip̄o eram cō
ponens omnia. **E**go eram cui ad
gaudebat quotidie. **N**etabar autē
coram ip̄o in om̄i tempore. qm leta
batur orbe p̄fecto. **E**t quibz om̄i
bus fuisse ab inico. immo et ante
omne qd dici potest. inico. ab ip̄o
patre p̄gentam sapientiam cōstat
Quid aut cause fuerit qd nō om̄i
bus passim sicut nūc etiā antea in
notuerit. et ad om̄s eius fides ac sa
pientia pueniret. exponem? **N**ō
dum cape poterat p̄fectam sapien
tie xpi doctrinā rudis adhuc mun
dus. et peritē totius ignar? **D**eniqz
qz statim in inico adhuc cum hijs
qui primi creati fuerāt hoies in be
atitudine degerēt. mandato dei ne
gligentiā corrupto. in hanc vitam

q̄c fides p̄cedat
deus quo ut quo

mortalem et fragilitati obnoxiam
deciderūt. ac terre hui⁹ diuina male
dictione dāpnate habitaculū p pa
radisi delicijs cōmutarūt. **T**am ve
ro qui ex huiuscemōi genitoribus
p orbem terre diffusi sūt. ferino ma
gis ac beluino ritu obezrātes. non
vzbes ad societate. nō mores ad ho
nestate. nō leges ad vite iusticiā te
nuere. **A**rtiū vero disciplinarūq;
aput eos et totius philosophie ne
ipm quidem nomē habebatur. sed
agrestes quidam et vagi p deser
ta nullis sedibus vagabātur. **S**i
qua vero in ipis boni semia natu
raliter clementia inoluerāt condi
toris. hec inculta et incondita relin
quētes. magis ad vsum malicie. q̄
via hūani generis peliū⁹ vgitur
conferebant. **E**x quo accidit vt ne
farijs scelerib⁹ iter semetipos agē
tes. nūc corūperentur. nūc etiam
interimeretur ab inuicē. vsqueq; p
cedente immanitate etiā deuozaren
sur ab alterutrū. **H**inc ille que mū
do sceleris fabulas reliq̄runt the
omachie et gīgantomachie ex
ozte sūt. donec nefarijs ausis vlcio
diuina nunc inundatione diluuij
nūc etiā populatione ignei imbris
obflisteret. et imanitatem scelerum
pmarū varietate cōpimeret. **V**e
rum qm̄ creatori suo hūanū genus
malicie morbo et contagione cor
ruptum. emēdādum videbatur po
tius q̄ delendū. miseratus tunc ob
scuratas per nequitia mentes et te
nebris recitatis obstructas. ille ip̄e
qui in principio erat de⁹ vbum et
sapientia p̄is. nūc angelozū ac mī

nistrarū virtutū legationib⁹ vritur
nūc etiā ineffabili dignatione ip̄e
adest et rar⁹ sicubi que dei ac iustis
cie memorem repperit. diuinis re
uelationib⁹ monitis salubziorib⁹ i
structione q̄ deū decebat reformaē
ac reuocare de tenebris hūanum mī
tutur gen⁹. nō in alia quā hois spe
cie qua solū homies doceri aliquid
et instrui ac vtiari possent. donec
paulatī gentē integrā q̄ hebreozū
appellabatur ad sui cultū venerati
onemq; cōuertit. **Q**uib⁹ etiam vt
pote abhūc rudib⁹ et contagione
vite prioris infectis. p moysen p
phetā typos et adumbrationē di
uini cultus. p sabbata quedā misti
ca. et circūcisionē corporis. altius
aliqd in spū significantem. ceteraq;
huiuscemōi pcepta legalia velut
elemēta sacrationis olim future eru
ditionis ip̄eslat. **Q**ue tamen lex
cū velut micū quddam lymis mun
do huic obfulsisset. et odoris sui fla
grantia mare ac terras longe late
q; cōpleisset atq; ex ipsa diuerses i or
bis ptibus nitozē quendā pruden
tiores quiq; capientes. legillato
res v̄ philosophi. modesta queq;
et verecūdioza pcepta. atq; honesta
tis et iusticie conscia auditoribus
suis paulatim tradere atq; insinuare
ceperunt. et agrestes et feros hoim
mores ad decoza atq; honesta insti
ta reuocare. **T**ūc amicitijs coire in
ter se viros. et cōcordie subire fede
ra docuerūt. **T**ūc iuuare se inuicē
homies et vsum rerū discūt ha
re cōmūz. donec instituti prudēti
res docilis hūana mēs et societatis

admirabilem patientiam redderetur. ut hu-
iusmodi consuetudinis per lusionem
premissa apertam iam et patri etiam ad di-
uina fieret instituta patrisque omnium
dei scientie capaces existeret. In quo
ipse iterum omnium virtutum magister. ipse
sermo ac ratio et verbum ac sapien-
tia dei ipse qui in initio cum patre crea-
uerat hominem. ipse inquam humane que
nature assupta substantia. et spiritus for-
me sui in modum. in nullo penitus
ab eo quod nos sumus differens tem-
pore quo romanum imperii regnum
nobilius latiusque conurgeret. ipse pre-
siterat ingressus hunc mundum con-
muni quidem nobiscum nascendi adi-
tu. sed nullo auctore patefacto ea-
egit et protulit. que de eo futura pro-
phete prederat. Viri enim diuinitus
inspirati. homines qui simul esset et de-
us aduentare huic mundo. et docto-
rem omnium gentium prene pietatis ac re-
ligionis futurum sacrosanctis oracu-
lis cecinerunt. sed et mortis modum
quod de hac vita discederet. atque rur-
sum inuitato more ad viuendum re-
pedaret a mortuis. et post hoc celum
adiret vnde descenderat atque in deum redi-
ret. De quibus quamuis euidenter
per plurimum significauerint prophetarum
tamen vnius indicium danielis scili-
cet quantum breuitatis necessitas in-
dulget adhibere. Dicit ergo de eo
videbam et ecce sedes posite erant et
vetustus dierum sedebat. et vestimen-
ta eius sicut nix alba. et capillum ca-
pitis eius sicut lana munda. thronus
eius flamma ignis. rotas eius ignis ad-
urens. Flumen ignis preurebat an-
te eum. Iudicium positum est. et libri

aperti sunt. Et post hec videbam. et ecce
cum nubibus celi tanquam filii hominis
veniebat. et puenit usque ad vetustum
dierum. et in conspectu eius probatus est
et datus est ei principatus et honores
et regnum. et omnes populi tribus linguae
ue ipsi seruient. Potestas eius potes-
tas eterna. et regnum eius non corrumpetur.
Hec omnia manifestissime
de nullo alio. nisi de saluatore nostro
qui erat in principio apud deum. de
verbum dicta intelliguntur. Filius et
enim hominis propter hoc quod in nouissimis
temporibus in carne natus est dicitur
De quibus latius si quis scire deside-
rat. in suis locis assertiones horum
digessimus. Nomen autem hoc ut diximus
in christo. quomodo etiam per prophetas olim
fuerit adumbratum. tempus est edocere
Primum ipse moyses volens ostende-
re. quid venerationis in se nomen
christi et misterij contineret. cum iubere
tur typos et imagines sacramen-
torum celestium. sicut ei in monte fue-
rat ostensum in lege describere. cumque
ritum constituendi pontificis traderet
quatum mortale docere fas erat eum
quem supra omnes homines. ut etiam hoc
nomen et meritis deiebat per unguen-
tum cuiusdam misterij sacramentum christum
notauit. quo per hoc discerent hi qui
per legem instituebantur quod quod supra
omnes honore et reuerentia haben-
dum est christus notatur. Sed et idem
moyses longe per dei spiritum prouidens
qui sibi prepararetur successor. et pre-
nosceus quod is qui post se regnum
susceperet. maioris sacramenti mini-
ster existeret. resum congnominauit
cum quo prius antea parentum fuerat

De nomine christi

De unguento

146

appellatione vocatur. scens qd in
huius vocabuli sacramento maioris
cuiusdam glorie rex qd mortalis
natura recipit poneretur. Ita igitur
per gemina hec appellationis indi-
cia in altero pontificatus in altero
regalis forme exprimitur insignia.
Et ihesus xpus tanq qui rex et po-
tifer esset pariter noietur. ut neq
in eo aliqd quod ad religionē ne-
q qd ad potestatem ptnet deesse. po-
pul⁹ p pcedentia sacramēta mistice
instituit agnosceret. Unde et pphete
acti dno spū sū et impietate iu-
deorū et gentiliū in eo pvidebant
salutem. Et tale aliqd vnus ex ip-
sis. cui iheremias nomē ē p̄nebat.
Spiritus inq̄ vltus nostri xpus
dn̄s. cōprehens⁹ est in corruptioni-
bus nr̄is cui diximus. In umbra
eius viuem⁹ in gentib⁹. **S**ed et da-
uid magnific⁹ vates. hec de eodem
memorat. Quare fremuerūt gen-
tes et populi meditati sunt inania.
Astiterūt reges terre et p̄ncipes cō-
uenerūt in vnū adūsus dn̄m. et ad-
uersus xpm ei⁹. Et paulo post ait
ex p̄sona ip̄ius xpi. Dn̄s dixit ad
me fili⁹ meus es tu. ego hodie ge-
nui te. **P**ete a me et dabo tibi gē-
tes hereditatē tuā. et possessionem
tuā terminos terre. **N**ō solum autē
p̄tiffices unguēto crismatis apud
hebreos cōsecrabantur. verū et re-
ges. **Q**ui et ip̄i qm̄ diuinitatis nu-
tu p pphetas sacro quodā crisma-
te delibuti. forciēbātur scēptra rega-
lia imaginariē licet tamē ip̄i xpi
appellabātur. quo scilicet etiam in
ip̄is celestis regis imago ac spes

cies seruaretur. **S**ed et in p̄phetarū
ordīne inuenimus nōnullos. simi-
li mō ungento crismatis consecra-
tos. ministeriū diuinis eloquijs p̄-
buisse. et gnaros redditos futuro-
rum. **E**x quibus omnibus constat
qd fili⁹ dei et vbum ac sapientia pa-
tris. qz verus rex est oīm sc̄lorū. et
quia ver⁹ p̄tiffex ē futurozū bono-
rum. et quia ver⁹ p̄pheta ē. quippe
qui inspiret et repleat p̄phetas. idō
vere et xpus noiet⁹ est. cui⁹ nois p
eos quos supra enumerauim⁹ pon-
tiffices p̄phetas et reges tip⁹ et ima-
go p̄cesserat. **V**erū illi qm̄ vt dixi⁹
ad breue temp⁹ vite h⁹ xpi appel-
labātur. ad solā veri xpi imaginē
cōseruādam. q̄uis cōpositione q̄-
dam mistica cōsecrato. olei tū hui⁹
que inter nos haberi solet materie
ac liquoris pungebātur. **V**erus
autē hic qui de celis venerat. et cui
omnia que p̄cedebant gesta fuerant
xpus nō hūanis opi b⁹ quesita sus-
mit ungenta. sed nouo ac singulari
mō paterno spū infusus et vnc-
tus xpus efficitur. sicut multis an-
te seculis de eo vates ysaias p̄dixit
rat ex p̄sona ip̄i xpi dices. **S**piri-
tus dn̄i sup me. p̄pter qd vnxit me
euangelizare pauperib⁹ misit me. p̄-
dicare captiuis remissionē et cecis
visū. **N**ec sol⁹ ysaias diuinis hec
p̄dixit oraculis. s; et dauid similis
inspirat⁹ testatur de xpo dicens ad
ip̄m xpm. **S**edes tua deus in secu-
lum seculi. virga equitatis virga
regni tui. **D**ilixisti iusticiā et odisti
iniquitatē. p̄pterea vnxit te de⁹ de⁹
tu⁹ oleo leticie p̄e participib⁹ quis

In quibus verbis primo quidem eum
evidenter deum designat. Secundo vero per
equitatis virgā. scptū in eo rega
le commemorat. Post vero etiā qua
liter xp̄us effectus sit indicat dicens
quod unctus sit deus a deo. non oleo com
muni sed oleo leticie. nec sicut par
ticipes sui id est illi qui in imagine pre
cellerant sed participibus suis. Olet
um vero leticie. in sacris volumi
nibus intellectu mystico spiritus sanctus
designatur. Sed et de pontificatu
eius idem dauid alio in loco tale ali
quid archanis signat eloquijs. tan
quam ex persona patris de filio pronun
tantis. De ventre matris ante lucife
rum genui te iuravit dominus et non peni
tebit eum. tu es sacerdos in eternum
secundum ordinem melchisedech. Hic
autem melchisedech in diuinis volu
minibus sacerdos fuisse dei summi refer
tur. Sed quia non oleo communi punc
tus sit neque qui ex successione gene
ris suscepit sacerdotium. sicut apud
hebreos fieri mos erat. et ideo secun
dum ordinem ipsius sacerdos futurus
dicitur xp̄us. qui non olei liquore
sed virtute celestis spiritus consecratur.
Idcirco denique cum multi ante apud
hebreos. oleo in hoc ipsum solemniter
consecrato uncti sunt xp̄i. et siue
reges siue prophete siue etiam pontifi
ces per hoc fuerint instituti. nullus
ipsorum vel gentium vel discipulis aut
sectatoribus ex suo vocabulo nomen
dare potuit. et appellare discipu
los xp̄ianos. nisi hic solus qui ve
re xp̄us est. et non oleo humano sed
patris spiritu unctus. Hic sectato
rum suorum populos. et universam

per totum mundum sui nominis gentem
ex veri christi vocabulo appellari fecit
plurimum nominis christianos. Si igitur
unde genitum ducat christus requiritur. et
eius auctorem rimaris qui auctor est
omnium. audi quid oracula diuina per
dauid magnificentissimum patrem ex per
sona ipsius summi patris loquantur
sicut et paulo superius memorauimus
de ventre matris ante luciferum genti
te. Et quavis ventris appellatio
in eo qui recte incorporeus creditur
conuenit. et minime videatur. tamen
tropicis ac mysticis legibus hoc est
quod indicatur quod non extrinsecus et
aliunde substituerit filium pater. sed ex
semetipso. ac si dici potest de interi
oribus suis. ut hoc ipsum sit ille qui
natus est quod est ille qui genuit. et ne
adoptionis lege extrinsecus videatur
assumptus. sed quantum appellatio
ventris intelligi suggerit. salua re
uerentia incorporeitatis. immiscetur edi
tus designetur veritate nature. Ad
vero ait ante luciferum. ante mundi et
ante totius creature designat inuicem
Distinctio sane inter verum christum. et
imaginarios illos qui prius preces
serat que habetur. Euides hoc indi
cium datur. quod illi potestates christi nulli pe
ne nisi gentium proprie cogniti sunt. huius
ius autem veri christi non solum nomen sed
et potestas et regnum. per omnes nationes
et per uniuersum orbem terrarum dif
fusum est. non sola cognitione voca
buli sed et diuinitatis cultu ac re
ligionis reuerentia consecratum. In
omni namque terra tanquam obuium et sapi
entia patris tanquam deus et dominus ihesus
christus colitur et adoratur. sicut diuinum

*Ad hoc pertinet quod dicitur
in 1. cor. 1. 13. 14. 15. 16.*

de eo pñciauit eloquiū dicens q̄
in noie dñi om̄e genu flectatur ce:
lestiū terrestriū et infernoū. et oīs
lingua confiteatur q̄ dñs ihesus in
gloria est dei patris. **U**nde nō so:
lum potestas ei⁹ et regnū. sed et af:
fect⁹ et amor tant⁹ de eo credentiū
mentib⁹ moleuit. ut etiā aīas po:
nere p̄o noie eius et ceruices suas
p̄secutorū gladijs obicere nō mor:
rentur. dum mō sacrosancta apud
eos noīs ei⁹ fides et reuerentia con:
seruetur. **N**ec interim nobis neces:
sario narrationē rerum p̄cesserint
quā p̄sequi institui⁹. in quibus
ostendatur nomen xp̄i ihesu dñi ac
saluatoris nostri. nō nouelle appel:
lationis alicui⁹ aut ex carnali nati:
uitate. sed a deo ip̄o origine ducē
¶ Quod aut̄ recentis vocabuli xp̄i
anozū gens videtur. et ritus obser:
uantie eius nup̄ exortus. quid etiā
hec ip̄a nouitas i se vetustatis cō:
iūneat ostendemus. **A**ntiquissimū
p̄e om̄ibus fere gentib⁹ hebreozū
gen⁹ haberi puto. qd̄ nulli dubitā
dum videatur. et qd̄ apud ip̄as gē:
tem secretior quidā religiois cult⁹
et obseruantia diuinis mādata vo:
lumib⁹ continetur. in quib⁹ etiā
de nōnullis iusticia et pietate p̄dis:
tis viris refertur. **Q**uibusdā qui:
dem qui et ante diluuiū fuerūt. ali:
is aut̄ et post diluuiū. in quib⁹ de
noe atq̄ ei⁹ filijs oīq̄ p̄osapia scri:
bitur. et vsq̄ ad abrahā p̄tendis:
tur. quē parentem gētis hebreozū
constat existere. **O**ms ergo illos
qui abrahā sursum versus. vsq̄ ad
primū homiez generationis ordie

cōscribuntur. etiā si nō noie rebus
tamē et religione xp̄ianos fuisse. si
quis dicat nō mihi videtur errare
Cum em̄ nomē xp̄iani hoc videlicet
qd̄ xp̄o quis credens p̄ eius doctri:
nam fidem pietatē ac iusticiā tene:
at et studijs diuine inhæreat sapien:
tie. atq̄ om̄e qd̄ ad v̄tutem pertinet
exequatur. si in quā hec sit que vo:
cabulo xp̄iani noīs indicatur. et
vere eū religiois sectatozē designat
hoc erant etiā illi sancti de quibus
sup̄a dixim⁹ viri qd̄ xp̄iam nūc es:
se p̄fitentur. neq̄ em̄ aut corporalis
eis inerat circūcisio aut obseruatō
sabbati. sicut ne nobis quidem aut
vlla d̄ cibozū obseruatione religio
v̄l cetra q̄ posteriorib⁹ p̄ moysen
figuraliter magis ac mystice obser:
uanda tradūtur. **C**ū igitur absq̄
om̄ibus hijs obseruationib⁹. fuerit
religiosi illi quozū sup̄a memini:
m⁹ viri. sicuti aut̄ sint fidē eius quē
nos nunc seq̄mur xp̄i. quē frequē:
ter apparuisse eis. et edocuisse vel
monuisse. ea q̄ ad fidem et pietatē
p̄tinet. in sup̄iorib⁹ app̄auimus
quō dubitatur ab illis cepisse. et
ab illis esse deductā huius gentis
origine. qui et eundē deū auctorem
et ducē vite sequebātur. et in simi:
li religiois obseruātia p̄stebant
Intantum demique hec in illis p̄e
missa et p̄formata religio est. vt ne
ip̄o quidē noie. qd̄ certe solū differ:
rentiā facere videbatur habeantur
alieni. sed et ip̄os iā tūc nō solum
xp̄ianos. sed et xp̄os eē appellatos
diuina testatur eloq̄a. **D**icitur em̄
de illis ex p̄sona dei. ad alienigēas

gentes. Nolite tangere rpos meos. et in pphetis meis nolite malignari. Nec cu d abrahā vl de hys qui p illud tempus ad dei cultum ptinebant dicta referantur. euidētissime et luce clari. in ipis et ante ipos xpianozū gens que iā tūc fuisset. et omēz tenuisse pietatis ac religionis obseruantiam designatur quā nūc p aduentū carnalis psonae xpi p omēs gentes comunicatā et omibz ipitā nationibz constat que sapientie pietatisqz thesaurus qui velut intra angustū conclaue pro rarīs quibusqz cultozibz tenebatur. vniūsum mūdum fidei ac religionis pfusione ditaret. et qz prius viritim pbebatur. nūc simul et subito gentibus integris et populis ac nationibz ingeratur. Ad ita futurū diuina inspiratione prospiciēs quidē eximi pphetarū. stupeore mentis attomit. cū admiratione exclamat et dicit. Quis auidiuit. et quis locut⁹ est ea. Si peperit fra in vna die. et si genita ē gens dissimilē. Et item in alio loco de hys ipis quos sermo diuin⁹ gentem simul pcuriendā esse pdixerat. cōtestatur et dicit. Hys aut q seruient mihi vocabitur nomē nouū. qd benedicetur sup terras. Ad aut ita nomen nouū. q xpianozū vocabulū gentibz datū ē. Nouū aut dicit nomē. nup dispersum. n̄ nup inuentū. Verū et hoc ipm ita futurū. et hanc benedictionē nois ac fidei omibz esse gentibz largiens dum. nequaquā diuina oracula siluerūt. De ipo nāqz abrahā cū adhuc

et in ppuccio cōstitut⁹. dicit sermo diuin⁹. Credidit abrahā deo et reputatum est ei ad iusticiā. et amic⁹ dei appellat⁹ est. Credidisse igitur ei que apparuisse frequenter et instruxisse eū. que ad pietatē et religionē ptinent supra edocui⁹ xpc scz. p que omia constare que gesta sūt vel gerenda sepe probatum est a quo etiā ad ipm abrahā respōsa huiuscemōi deferūtur. Et bene dicentur inqt in te omēs tēbus terre. Et iterū. Faciā te in gentem magnam et multam. et benedicetur in te omēs gentes terre. In quo euidēter expmitur. q ille cultus atz illa fidei gratia. q tūc abrahā et paucis illis. qui ad id tēporis fide et pietate insignes erāt cōcedebatur. post modum p omēs gentes ac p omēs terras. esset benedictionis titulo p diuinā gratiam largiendū. Certū nāqz est. q sicut ille credens ei qui sibi apparuit iustificat⁹ est. et patris supstitiōibz repudiatis ac spre tis. dei veri pcepta fide atz operibus execut⁹ est. et p hoc ei dicitur qz benedicetur in te omēs tribus et omēs gentes terre. ita et xpiani fide atz operibz id agant. ut paterne supstitiōnis errore depulso. sequantur deū que secut⁹ est abrahā. et ex simili fide ei⁹ iustificentur sicut iustificatus est abrahā. Quid igitur obstat. vt non vna atz eadē religionis obseruantia deputetur. in hys in quibus vnā atz eandem fidei atz operū esse constat formā. et ideo n̄ nouella neqz pegrina ē xpianozū religio vel nup exorta. Sed si fas

est libere iudicare quod verum est. prima
omni atque ab ipsa simul mundi origi-
ne ac natiuitate descendens. eodem
christo deo doctore et institutore. etiam in-
de ab initio specie formaque suscipi-
ens. et de hijs quidem ista sufficiat.
Verum postea. quae consequenter ea que
historica narratione debuerat ante
ire promissum. eni superest iam ut a cor-
porali proutia domini et saluatoris nostri
et hijs que demum gesta sunt. velut
itineris nostri aggrediamur exor-
dium. **I**tem omnipotentem ubi pa-
trem deum. et ipsum cui res geritur
ihesum christum dominum et saluatorem no-
strum. celeste dei verbum adiutorem
et auctorem narrationis nostre precibus
inuocantes. **Capitulum. iij.**

Tigitur quadragesimo imperij cesaris
augusti anno. ab egipto vero sub-
iugata et antonij vel cleopatre in-
teritu in qua nouissima ptolome-
orum apud egiptum regna ceciderunt
octauo et vicesimo anno. dominus et sal-
uator noster ihesus christus prima ad-
scriptione census cirino herie preside-
te. secundum ordinem totius prophetie. que
de ipso predicta est. in bethlehem iude-
opido nascitur. **N**unc autem cyrini
temporibus habitum censum. etiam io-
sephus illustris hebreorum hystorio-
graphus memorat. annectens huic
narrationi etiam galileorum heresim is-
ta exorta esse temporibus. **D**e qua apud
nos lucas in actibus apostolorum memi-
nit hijs verbis. **Capitulum. iij.**

Post hunc inquit surrexit iu-
das galileus in diebus con-

scriptionis census. et auertit populum
post se. **S**ed et ipse perijt. et omnes que
credebant ei dispersi sunt. **D**e hijs
autem ipse iosephus de quo supra dixi-
mus. in historia sua octauo decimo
antiquitatum libro hoc modo memo-
rat. **C**irinus autem vir vnus. ex consel-
su curie romane. per singulos magis-
tratus. usque ad gradum consularis ascen-
dens. ceterum quidam honorabilis cum
paucis heriam venit. a cesare ius da-
re gentibus missus. et censor simul
primorum futurus. **E**t post pau-
ca ait. **J**udas vero gaulanites vir
de ciuitate gamala. ad ducatum
quendam phariseorum assumens mag-
nope nitentur sollicitare plebem
asserens eis quod ascriptio census. ni-
hil aliud quam aptissimam imponeret
seruitutem. simulque cohorretabat gen-
tem suam ne perderet libertatem. **E**t
et in secunda historia iudaica belli. de
hoc ipso hec scribit. **Q**uo in tempe-
re inquit vir quidam galileus iudas nomine
ad dissensionem populos cogitabat. pessimi-
mum fore eis persuadens. si acquiescerent
soluere tributa romanis. et post de-
um. mortalem suscipent dominatum
Hec iosephus. **Capitulum. v.**

er idem tempore herodes pri-
mus. ex alienigenarum ge-
nere ortus. regnum iudaice gentis ob-
tinuit. et in ipso compleuit prophetia
quam moyses ante predicterat. quod non de-
ficeret princeps ex iuda neque dux
de senioribus eius. usqueque veniret cui
repositum est. **D**e quo etiam pronunciat
idem moyses. quia ipse sit expectatio
gentium impletus. namque huius presagij

Herodes non
fuit pater

pendebat euentus. donec sub pprie
gentis principibz regerentur q in
epiētes ab ipo moyse qui hęc pre
dixerat. vsq; ad augusti imperiū p
durarūt. Quo in tempe prim⁹ vt
supra dixi. herodes externi generis
vir. a romanis iudeozū suscepit pn
cipatū. Qui herodes scdm ea que
ioseph⁹ tradit ex pdumeozū gente
paternū gen⁹. ex arabum vero ma
terni sanguinis originem deduce
bat. African⁹ autē qui et ipse pēi
pu⁹ in historiographis habetur. ai
ūt inqt qui de eo diligentē explo
rūt. antipatrū quēdam patrē eē
herodis ascalonite. qui et ipse fuēt
herodis cui⁹dam filius templi ap
pollinis ediu. Sic antipater ab
pdumeis latronibz captus. admo
dum puer pmanſit cū predonibz
p eo qd pater ei⁹ rei familiaris in
opia filiū redimē nō valeret. Verū
puer latronū vita et moribz mli
tut⁹. postmodū hircano cuidā iu
deozū pontifici familiaris efficitur
ex quo nascitur herodes hic q sal
uatoris temporibus fuit. Nec as
ficanus zc

Capitulum vi.

Tgitur cum in hoies extrne gentis
iudeozū deuenisset iperū. imminet
bat sine dubio etiā illa pphetias
pdicta vocibz expectatio gentium
quippe cum defecisset apud eos a b
origine ipi⁹ moyse cepta principū
regumq; successio. Prius enim q
in captiuitatem babilonie ducerentur
regnavit apud eos saul prim⁹
et inde dauid. Nā ante reges a iu
diq; regebantur. qui post moysen

et iesū successorē eius gentis illius
tenuerūt principatū. Post reditū
vō de babilonia n̄ defuere eis gu
bernacula disciplinis optimis insti
tuta. Per pontifices etiā rerum
sūma gerebatur donec pompeius
romanozū magistrat⁹ adueniens
iherosolimā. urbem quidē romanis
armis oppugnaret et caperet. sancta
vō et sacētissima queq; templi pol
lueret. ita ut ne ab ipis quidē ad
itis ingressū tēparet hostilem. cum
vero qui p auitā successione p idē
tempus regno simul et pontificio
fūgebatur aristobolū noie. vincitū
cum liberis romani misit. hircano
fratri ei⁹ pontificatum relinquens
omēz vero iudeozū gentem ex illo
tributariam romano fecit imperio
S; hircano in quē ultim⁹ iudeozū
gentis pontificat⁹ fuerat deuolut⁹
a partis capto. primus sicut supra
dixi externi generis vir herodes. p
senat⁹ consultū augusto imperante
iudeozū gentis adipiscitur guber
nacula. Sub quo imminente iā sal
uatoris aduentu. etiā gentiū salus
et vocatio expectata illa scdm ea q
pphete pdixerāt consecuta est. Ex q
vtiq; tempe interrupta successiois
serie ducū vel principū qui de iude
femoribz descendebāt. cōsequenti ra
tione. ordo q; sacerdotū ab auis et
proauis mdeclinabiliter currens
repente confūdatur. Naves et de
hys pdoneū testē ipm iosephū. q
indicat herode postq; regnū sibi iu
deozū a romanis concessū est. non
iam secundum generis ordinē con
stituisse pontifices. sed ignobilibz

Aristobolus

Hircanus

quibus q; sacerdotia pmiffisse. Si-
 milia q; in sacerdotib; ordinandis
 egiffe etiā successorē ei⁹ archelaum
 refert. post quē iudeorū imperiū dicit
 recepisse romanos. Idem ipse iose-
 ph⁹ indicat. q; etiā sacram vestem
 pontificis sumi herodes obclusam
 sub signaculo suo tenuerit. nec un-
 q; pontificib; vsum ei⁹ potestatem
 ue pmiserit. Hoc idem et successor
 ei⁹ archela⁹. Nūc et romani post
 ipos morem pontificalē inuicē te-
 nuere. Nec autē dicta sunt nobis
 appbraē volentib; veritatē pphetie
 que in aduentu dñi nostri et salua-
 toris impleta est. Sed et apud dan-
 nielē pphetā euidenter numerus
 septimanarū. q; vsq; ad xpm ducē
 futur⁹ designatur implet⁹ ē. De q; b; in alijs locis exposui. Post
 quarum septimanarū cōsumatōez
 abolendū ē erisma qd apud iude-
 os sacratissimū seruabatur. idē pro-
 pheta designat. qd quidē māifestis-
 sine eo ipso tempore quo dñs nos-
 ter ihesus xpc aduenit pbatur im-
 pletū. Nec autē a nobis pncessae-
 rio relata. ad ostendendā veritatem
 temporū teneantur

U Caplm .vij.
 erum quomā de generib;
 xpi varie nobis mathe⁹ et
 lucas euangeliste tradiderūt. et cō-
 traria sibi a q; plurimis dicere pu-
 tātur. in quo etiā nōnulli fidelium
 veritatis ignorātia cōmēta quēdā
 pro suis q; opimomb; conātur
 adhibere. etiā de hoc hystoriā que
 ad nos vsq; deducta est i medium
 pferamus. African⁹ cui⁹ supius

fecim⁹ memoriā. scribens ad aristis-
 dem quendā. de euāgeliorū cōsonā-
 tia et de genealogijs que a matheo
 et luca diuerse referūtur. ceterozum
 quidē opimones pcul a veritate er-
 rantes coarguit. Ipse autē hystoriā
 quā cōpererat hijs ipis ptulis ver-
 bis. Apud gentē inqt israel gene-
 rationū noia. nūc scđm naturē
 nūc etiā scđm legis ordmē nūm-
 tur. Nature quidē successiones ha-
 bentur. que ex semis v; sanguinis
 veritate descendūt. Illegis autē. si quis
 fili⁹ alio generāte substituitur sub
 noie fr̄is de fūcti sine liberis. Cui⁹
 enim resurrectionis inter eos spes
 necdū fuisset accepta. p hęc resur-
 rectionis quādam imitabātur ima-
 ginem. vti ne nomē generis vicio
 sterilitatis aboleret. Cum ergo hu-
 iuscemōi apud eos generationū or-
 dines seruari. vt quidā ex ipō
 germie. quidā ex substitutione ab
 alijs generati. alijs filij legis benefi-
 cio deputarentur. a singulis euan-
 gelistarū v; iulq; medi cōmēto-
 rata successio est. id est vt alter eorū
 eum qui genuisset. alter vero eum
 qui quasi genuisset videatur ex
 poneret. Et ita fit vt neutū euan-
 geliū mentatur. dum aliud natū ē
 ordinē. aliud legis exequitur. Itē
 coniūctū nāq; sibi est inuicē gen⁹
 et aliud qd p salomonē. et aliud
 qd p nathā deducitur per legales
 substitutiones que fiebant hijs q;
 sine liberis decedebāt. et p secūdas
 nichilomī⁹ nuptias quibus vnus
 atq; idem alijs parentib; pgenitus
 aliorū esse fili⁹ videbatur. Et itē

fit ut utraq; narratio generationū
vsq; ad ioseph verissimis lineis de-
ducatur. diuiso quidē sed satis ex-
plorato ordine designata. ut autē
clarū fiat qd dicitur. ipas genera-
tionū cōsequētias enarrabim⁹. **N**
dauid p salomonē generatio quā
dinumerat mathe⁹. tertiu a fine fa-
cit mathā q dicitur genuisse iacob
patrē ioseph. **P**er nathā vero de
dauid lucas generationū ordinem
texens. tertiu nichilomi⁹ eiusdē loci
facit melchi. **D**icit em ioseph qui
fuit heli. q fuit melchi. **N**obis er-
go intmet ostendere quo ioseph q
dicitur scdm matheū quidē patrem
habuisse iacob qui deducitur per
salomonē. scdm vero lucā heli qui
deducitur p nathan. **U**terq; isti ipi
id est iacob et heli qui erāt duo fra-
tres. habentes alius quidem mathā
ali⁹ aut melchi patrem. ex diuerso
genē venientes etiā isti ioseph aui
esse videātur. **E**st ergo mod⁹ iste

Caplm. viij.

*matth. a
melchi
Ephra.*

athan et melchi diuisis tem-
poribus o vna eadēq; vx-
ore escha noie singulos filios pro-
crearūt. quia mathan qui per salo-
monē descendit. vxorem eam prius
acceperat et relicto vno filio iacob
noie defūctus est. **P**ost cui⁹ obitū
qm lex viduam alij viro nō vetat
nubere. melchi qui p nathan gen⁹
ducit cū esset ex eadē tribu sed nō
ex eodem genere. relicta mathe acce-
pit vxorē. **E**x qua et ipē suscepit
filiū noie heli. **P**er qd ex diuerso
patrū genē efficiūtur iacob et heli

uterini fratres. quorū alter id est ia-
cob fratris heli sine liberis defuncti
vxorē ex mandato legis accipiens
genuit ioseph. natura quidem ger-
mis filiū suū. ppter qd et scribitur
iacob aut genuit ioseph. secundum
vero legis pceptū heli efficitur fili⁹
cui⁹ iacob q; frater erat. vxorem ad-
fuscitādū fratri semē acceperat. **E**t
per hoc rata inuenitur atq; integra
generatio et ea quā mathe⁹ enūat
dicens. iacob aut genuit ioseph et
ea quā lucas cōpetētē obseruatione
designat dices. qui putabatur esse
fili⁹ ioseph qui fuit iacob. **Q**ui et
ipē subsonate eadē distinctione heli
esse filius putabatur qui fuerat
melchi. q; legalē hanc successionē
que velut adoptione quadā erga
defunctos constat. magis q; germi-
nis veritati cōpetenti satis per hoc
designauit indicio. obseruans euā-
gelista ne omio in huiuscemōi suc-
cessionib; genuisse aliquē noiares
p qd digna distinctōe nō descēdens
h; ascēdens vsq; ad adā. et ad ipm
vsq; puenit deū. **N**ec aut nō nob
ad subitum reperta aut absq; ullis
auctorib; cōmentata sūt. **S**ed ipi
hec saluatoris nostri secundū carnē
ppinqui. seu studio tanti semis de-
monstrandi siue docendi. que scdm
veritatem gesta sūt tradiderūt. addē-
tes etiam hec qd cū pdumei latro-
nes ascalonitane ciuitati irruentes
et de appollinis templo qd muro
vrbis adherabat. cū ceteris spolijs
etiā antipatrē herodis cuiusdā edi-
tū filiū captiuū diripuissent. acci-
dissent postmodum ut ad amicitias

hircani pontificis antipatē pueni
ret cui⁹ principatum q̄ in q̄pluri
mis iuisset defūcto eodē hircano
hēodi filio suo a romāis p̄ ābitōez
regnū iudee gentis acceperit. Verū
hec et in alijs grecorū historijs des
ignātur. S; illi p̄cipue supradic
ti viri memorie tradiderūt. qd̄ per
idem temp⁹ om̄s hebreorū generas
tiones descripte. i archimis templi
secretiorib; habebātur in quibus
etiam alienigenarū q̄rumue contis
nebantur origines. sicut et achioz
ex ammonitis. et ruth ex moabitis
alij etiam ex egipto q̄ dicūtur isra
helitis esse cōmixti. Verū herodes
cum sumā potestate teneret. videns
q̄ huiuscemodi generis indicia si
p̄manerēt. obfuscationis sibi pluri
mū quererēt. ignobilitatis sue con
scientia exagitatus. om̄s libros in
quibus cōscriptio generis habeba
tur iussit incendi estimans se no
bilem videri posse. si nouicius esse
et aduena israheliticū gentis nul
lis cōscriptionū fastib; uergeretur
Verū fuere tūc pauci diligentes et
studiosi viri. qui v̄l descriptos ex p
te aliqua huiuscemodi libros domi
haberēt. v̄l etiā memoriter auite or
dinē p̄sapie retinerēt. p̄cipue quos
dimissa a p̄auis nobilitas cōmo
nebat. Ex quibus fuerūt et hij q̄s
paulo ante memorauim⁹ aecitot
noc. id est eriles. vel domini appella
ti p̄pter p̄pinq̄tatem generis xp̄i. q̄
et nazarei fuerūt ex uico cocchaba
iudeorū. quiq; p̄ om̄e regionē cētū
euntis. ordinē supradicte generati
onis. partim memoris. p̄tīm etiā

ex veterū libris. in quātum erat pos
sibile p̄docebāt. quibus ita a nob̄
in quātum diligentia potuit p̄scrui
tatis. euidentissime euāgeliorū per
hec veritas declaratur. Nec sūt que
ab africano didicim⁹. Hoc itaq;
mō in ioseph patrū generatione de
ducta dubitari iam non potest de
maria. q̄n eiusdē generis atq; eiusdē
tribus extiterit. Siquidē scdm̄ les
gem moysi. nō licebat in diuersas
tribus nuptias p̄miscere. S; vni
ex eodē populo atq; ex eadē familia
innupta p̄cipitur copulari. v̄t ne
p̄mixtione cōiugij etiam soz herē
ditatis deducatur in dubiū. et de
alia tribu contra fas ad aliā transfe
ratur. Sed de hijs satis dictum est

Capitulum ix.

Npo igitur scdm̄ p̄phetie fi
dem nato in bethlehem iu
de. tēporib; sup̄dicti herodis d̄ ori
entis p̄tib; aduentātes quidā viri
ex magorū gente. p̄cūctatur ab he
rode vbi nam esset rex qui nūp̄ na
tus est iudeorū. affirmantes vidisse
se stellam ei⁹ in oriente que sibi etiā
am dux itineris extitisset. causam
vero tantē p̄perationis adorandi
ac venerandi nuper editi regis esse
Quibus ille auditis incredibiliter
desretur. verens ne stat⁹ sui p̄dita
retur imperij. Accersitis ergo legis
doctorib; p̄cūctatur vbi nam xp̄m
nasci speraret v̄t v̄e ex mathee ora
culis. loc⁹ natiuitatis ei⁹ apud bet
lehem designat⁹ est. vno p̄cepto rex
om̄s lactentes pueros. non solum
apud bethlehem sed et i om̄ib; ei⁹
fimb; ab imatu et isra scdm̄ temp⁹

qd' explorauerat a magis intrinse
iubet. si quomodo etiam ihesu cum equis
uis possit extinguere. Sed puenit re
gis insidias puer abductus in egip
tum. parentibus de dolo regis ange
lo pnuiciante comonitis.

Capitulum . x .

Utrum hec etiam sacris euā
gelij vocibus edocemur. sed
opepccium est crudelitatis herodis
in xpm et coqueuos eius videre
mercedem. Statim nāq; nec moza
vlcio in eum diuina couertitur. q̄
nō solum p̄ns inferret exciū. verū
etiā quibus p̄ interitū supplicij et
set excruciatū ostenderet. longū
est si p̄speritates imperij eius. qui
bus ad illud tempus vsq; potens
pollebat. domesticis referā cladibus
obscuratas. ignominia matrimo
nij funera liberozū. quozū tū ipse
extiterit parricida. Sorozū etiam
ppinq̄rumq; oim si exequar clades
tragedia magis q̄ historia texi vi
debitur. De quibus tū si quis sci
re vult. iosephus plemus refert

gitur cum pro sacrilegio qd' i salua
toze comiserat et scelere qd' in eq̄
uos ei' pegerat. vlcio eu diuina p
urgeret in mortem. que dederit exci
tum nō puto indecorū. si ipi' iose
phi in septimodecimo libro antiq̄
tatum hec referentis sermombus ex
plicem. Herode inqt porro amara
rior indies morbus vagebat. suppli
cia comissi paulo ante sceleris. ex
petens. Ilento nāq; igni extrinsecus
in superficie corporis vrebatur. in
secus vero vastū cōdebatur icendiū

Auiditas inreplebilis semp merat
cibi nec tamē faciari vnq̄ rabidis
incitata faucibus valebat nimietas
gule ingluuies. domesticū intesti
num insecus vlcerebus obseptū. do
lozibus q̄z coli q̄marimis cruciat
batur. humor liquidus et luridus
erga pedes tumidus oberrabat. et ab
inferioribus partibus pubescens tūmo
re distentus. Sed et verenda ei' ipa
putredine corrupta scaterere vermi
bus ceperunt. spūs q̄z incredibilis in
flacō et tentigo obscena satis et ex
cranda. His aut omibus doloribus
fetoz dirioz. vel ex membrozū pus
tredine vel ex respiratiōe anhelitus
reddebatur. Ita ex omi pte crucia
tibus fello. nulle sufficere vires ad
tolle rantia poterant. Dicebat ego
hij quibus diuinādi peritia est. has
diuinit' penas ab ipatoze ob mē
ta ei' impietate crudeliter gesta des
posci. Nec quidē in supradicti hi
storia libri refert vir. de quo pau
lo ante memorauim'. Sed et in se
cūdo libro. idē historioq̄ph' filia
nichilominus de eodem scribit. hoc
mō dicens. Post hec vero omne cor
pus ei' morbus inuades. diuiso sibi
met eū corruptele genē vedicabat
febris nāq; in parte lēta vexabat
Purgō ex alia pte intollerabilis
p omēz corporis diffusa supficiem
coli q̄z creberrim' dolor. pedes pu
tētis idz opis obsederat tumor. Ve
renda corrupta putredine et scatē
tia vermibus horrescebāt. Inflatio
nes etiam tortuosi spūs. et crebra su
spira cōuulsis admodū producta
visceribus. ita ut diceretur a variis

non morbi corporis hec. si diuine vltionis esse supplicia. **Quoq;** cu tot morbis etiam feralib; vgeretur. tu spem adhuc viuendi gerens de medelis ac remedijs cogitabat. **Deiq;** trāsto iordane aquis calidis que apud calleroen sūt vtebatur. que etiam potantib; comode dicuntur. **Visum** est autē medicis. etiā oleo calido omne corp⁹ fouendū. **Cunq;** deposit⁹ fuisset in huiuscemōi fomento. ita resolut⁹ est omib; membris ut etiam oculi ipi e suis sedib; soluerentur. **Reportatur** exim iericho et famulozū planctibus admonit⁹ ubi salutem desperare cepit. militib; qz quinquagenas dragmas diuidi iubet. ducibus vero et amicis suis plurimū pecunie largitur. **Ipsē** vero furore iam plenus ipsi ut ita dicā morti minās. fertur in facinus execrabile. **Etēn** in singulis quib; qz vicis vlt castellis. si qui nobiliores et p̄marij erant viri. ex omi iudea ad se colligi et recludi iubet. in loco qui dicitur ipodrom⁹. accersita tū sorore sua salome atz ei⁹ viro noie alexa. **Novi** inquit iudeos d meo interitu gauisuros. **S;** poterō habere lugētes et exqas honorabiles ex plāgētū multitudine. si volueritis vos meis pere preceptis. **Nos** omīs quos in custodia habere iussi totius iudee nobiles viros statim ut ego spm exalauero interficite. in hoc ipm militib; p̄paratis vt omīs iudea et omīs dom⁹ etiam inuita desleat obitum meū. **Et p⁹** pauca idem ioseph⁹ ait. **Rursum** autē nam et tibi auuiditate. et tussis

cōuulsione distendebatur. **Cum** ex dolorū violentia iam vite exitū ad esse sensisset. malo accepto cultrū poposcit. **Solebat** enī p̄ semetipm purgatū sic pomū atz incisū edere. **Tum** deinde circūspectās ne quis esset q̄ phiberet. eleuauit in semet ipm dextrā ictumq; librauit. **Ad** hec idem p̄sequitur scriptoz. q̄ paulo anteq̄ nouissimū spm redderet tertiu p⁹ duos quos an̄ necauerat filiū suū p̄ceptis impijs iugulasset atz vltimā lucē sicut nō absq; maximis dolorib; corporis. ita etiā ne absq; patricidij piaculis aufugis. **Talis** igitur herodis extitit finis quo digna supplicia scelē qd̄ in bellehem erga puulos gesserat et p̄ in fidijs dñi nostri ac saluatoris exactus est. **De** successione vero ei⁹ hystoria nos euāgelica p̄docet. q̄ postea q̄ per angelum comomē⁹ ioseph. sublato puero et matre ei⁹ de egipto rediit ad fram iudeā. **Audis** ens inqt euāgelista qz archelaus regnaret. p̄ herode p̄re suo. timuit ire illuc. **Comomitus** autē in sompnis abiit i p̄tes galilee. **Quic** autē euāgelice veritati consona scribit. etiā supradict⁹ hystoriosoph⁹ diligenti hec exequēs. quō ex testimonio herodis patris sui adiudicāte etiā cesare augusto. regni iudeozū successor extiterit archela⁹. ut ut post decē ānos impio deuolut⁹ sit. atz phillipp⁹ et herodes iunior frater cum hisania in tetrachias diuisum iudee regnum regebant. **zē**

Capitulum .xij.

Tdem quoque ipse historio graphus in octo-
tauodecimo libro refert duodecimo
anno tiberij cesaris. qui augusto sep-
tem et quinquaginta annis principa-
tu potito successerat. pontium pilatum
iudee procuratoris suscepisse. atque
inibi per decem continuos annos usque
ad ipsum pene finem tiberij perdurasse.
Ex quibus omnibus figmentum impu-
dens evidenter arguitur. actozumque re-
centi confecta plasmate aduersus christum
dominum perferuntur in quibus primo omnium
tempozis ipsius ratio coarguit falsitatem.
Quarto namque consulatione tiberij qui
consulatus septimo anno imperij eius
fuit. piaculi in saluatore commisi tem-
pus falsa hec acta prescribunt. Quo-
modo in tempore euidenter ostenditur. nec
nihil sus quidem adhuc ad iudee pro-
curatoris pilati. secundum iosephi probatissimi
historici testimonium. qui ple-
nissime designat duodecimo anno ti-
berij cesaris iudee procuratoris suscepisse
pilatum. Consonanter autem in
his cum historico euangelista concor-
dat. quod duodecimo dicens anno tiberij
cesaris. in quo quartus erat pilati pro-
curatoris annus. cum etiam iudee tetrarche
haberentur herodis et lisamie et philippi
dominum et saluatore nostrum ihesum
christum fuisse annorum triginta quan-
do ad iohannem baptizandum aduenit.
Tunc etiam initium euangelice predicationis instituit

Capitulum . xiiij .
Refert autem eum diuina scriptura
ra. omne doctrine sue tempus
exegisse sub pontificibus anna et cap-
pha. quod scilicet ante pontificatus tem-
pore incipiente docere cepit. et usque

ad initium capphae pertenderit. In
quibus spatijs vix totum quatuor con-
cluduntur anni. legalibus porro precep-
tis iam per illud tempus vi et ambitus
one cessantibus. Nulli quippe pon-
tificatus honor vite vel generis meritis
reddebatur. sed romana potestate.
Alijs nunc. item alijs summa sacer-
dotum prestantur. ita ut annuis iam suc-
cessionibus mutarentur. Deique idem
iosephus refert. quatuor per ordinem
usque ad caipham pontificatus offi-
cio post annum esse profectos. hijs ver-
bis scribens. Valerius gratius anna sacer-
dotio deturbato ismahelen pon-
tificem designauit filium bafsi. hunc et hunc
non multo post abiciens. eleazarum
ananie pontificis filium pontificatum
subrogauit. Post annum vero etiam
hunc arceat officio. et simoni cuidam
caphi filio pontificatus tradidit mi-
sterium. Quo non amplius etiam ipse
quod vnius anni spacio profectus. iose-
phum cui et caiphas nomen fuit
accepit successorem. Ac per hoc omne
tempus quo dominus et saluator noster
in terris docuisse prescribitur. intra
quodrigentium temporis spacio coartatur
in quo quatuor iste quas iosephus
memorat successiones pontificum
describuntur vix per annos singulos
mistrare. Consonant igitur secundum ea
que iosephus scribit caipham ponti-
ficem annum illi quo saluator passus
est. etiam euangelij scriptura designat.
Igitur dominus et saluator noster non
multo post initium predicationis sue
duodecim ex omnibus discipulos as-
sumpsit. quos et ceteris sectatoribus
suis preferens speciali quadam electione

privilegio aplos noiauit . cuius noia
viri missos indicat . Sed et alios
post hos elegit septuaginta . quos
et ipse binos p loca singula et vr-
bes ad quas ipse accessurus erat p-
misit . zc

Capitulum . xiiij .

Uerum breui interiecto tem-
pore . iohanes baptista ab
herode filio herodis capite punitur
De quo et in euangelijis quide refer-
tur . Concordi vero testimonio eti-
am iosephus de hoc scribit . noiatim
etiā d herodiade commemorās . velut
de coniugio fratris philippi viuen-
tis violent abstracte . et suis ab he-
rode incestu nuptijs sociate . ppria
et legitima vxore depulsa . Quā
herodiade filiā dicit fuisse arete re-
gis arabie . pppter quā etiā iohannē
baptistam ab eo commemorat inter-
eptum . Hellū quoq; exortū inter
areta dicit et herodem . tanq; ob ig-
nominā filie vindicadam . In q
bello exercitū refert herodis extinc-
tum . Nec autē si omnia accidisse
pppter piaculū qd in necē iohānis
admisit . idem quoq; iosephus iustis-
simū sup omis iohānem fuisse . se-
cundū euangeliozū fidem . et ab he-
rode pppter herodiade capite cesū res-
fert . pppter quā etiā regno eū come-
morat depulsi . at; in exiliū viennā
gallie vrbe trahum . Nec in octauo
decimo antiqtatum libro . hijs ipis
quibus infra adnotatū est sillabis
scribit . Quibusdā autē mqt iudeozū
rum videbatur . ideo pisse herodis
exercitum . q; i eo satis iuste vlcio-
dina comota ē . p undicta iohānis

qui vōrabatur baptista . quē pūm
uit herodes virū valde bonū . q; p-
cipiebat iudeis virtuti operā dare
iusticiā inter se inuicem custodire
et in deū seruare pietatē . per baptis-
mū in vnum coire . hoc enim pacto
baptismū acceptabile fore . si nō so-
lum ad abluenda peccata sumatur
verū etiam ad castimomā corpis
at; ad aie iusticiam purificatōezq;
seruetur . oimq; piter vtutum . velut
signaculū et custodia quedā fides
habeatur . Que cū ab eodē p-
cepta huiuscemōi docerentur . at; ad
audiendū eū per plurimā multitu-
do cōcurreret . verit; herodes ne for-
te doctne eius psuasionē . ppli a suo
regno discederet . videbat eū q; p-
ceptis ei; ac monitis obedire i omi-
nibus plebs esset pata . meli; credi-
dit prius q; noui aliqd fieret antici-
pare homiez nece . q; postmodum
turbatis rebus sera penitūdinem
gerere . Ex sola igitur suspitōe he-
rodus . vinct; in castellū macherim
ta abducitur iohānes . ibiq; trunca-
tur . Nactū de iohanne . sed et de
saluatore dño in eiusdem historiaz
rum suarum libris idem iosephus
ita scribit . zc

Capitulum . xv .

Fuit autē isdem tēporib; ihes-
sus sapiens vir . si tū virū
eum noiarī fas est . Erat em mira-
bilium operū effectoz . doctozq; hos-
minū eozū qui libenter q; vera sunt
audiūt . Et multos quidē iudeozū
multos etiā ex gentilib; sibi adiūx-
it . Xpc hic erat . Nūc accusatione
pmozū nre gētis virozū . cū pilat;

in cruce agendum esse decreuit. nō de
seruent eū hī q̄ ab inicio eū dilex
erāt. Apparuit em̄ eis tertio die ite
rū viū scdm̄ qd̄ diuinit̄ inspirati
pphete. v̄l̄ hec vel alia de eo in n̄ia
miracula futura esse p̄dixerant. **S**
et in hodiernū xp̄ianorū q̄ ab ipo
nūcupati sūt. et nomē pseuerat et
gen̄. **N**ec cū ip̄e hebreorū scrip
tor. olim suis libris inserta. tam d̄
iohanne baptista. q̄ etiam de dño
et saluatoe n̄ro tradiderit. q̄ vltra
effugiū. que excusatio ipudentibus
et pfidis remanebit. quom̄ de fal
sitate gestorū que postmodū cōfir
erūt ap̄tissime cōmūcātur. **S**ed d̄
hīs ista sufficiāt. **A**p̄torū aut̄ dñi
et saluatoris nostri noīa q̄ referantur
ex ip̄is euangelij omnibus pa
lam est. **S**eptuagita vero discipu
lorū vocabula. nusq̄ quidē rep̄
scripta. **D**icitur tamē vn̄ ex ip̄is
esse barnabas. cui etiam in actibus
ap̄torū mētio facta est. **S** et pau
lus nichilom̄ scribens mem̄it e
dem. **D**eīq̄ ip̄m dicit esse. qui cū
sosthene et paulo corinthijs scri
bit. **C**lemens vero in quarto dispo
sitionū libro cept̄e mentionē facit
de quo paul̄ dixit. **C**um aut̄ venis
set cephas anthiochia in faciē ei re
stiti. et dicit eum vnū esse ex septu
aginta discipulis cognoie petri ap
postoli. **S** et mathiā ex ip̄is esse
dicit. q̄ p̄ iud̄ ap̄torū nūo subro
gatus est. et eū qui cum ip̄o est sta
tut̄ ad sortē. **T**hatheum q̄ vnū ex
ip̄is fuisse tradūt. de quo et historiz
am que ad nos vsq̄ puenit expo
nere necessariū duro. **N**am et plu

res q̄ septuagita fuisse discipulos
saluatoris inuenies. si obserues ea
que paulus indicat dicens. post
resurrectionē apparuisse dñm̄ pm̄
quidem cept̄e postea illis vndecim
et p̄ hec amplius q̄ quingentis ffr̄
bus simul. ex quib̄ quosdam doz
nisse dicit. plurimos aut̄ adhuc p̄
manere eo tempore quo hec scribe
bat. **P**ost etiā dicit eū visū esse ia
cobo qui erat vn̄ ex hīs qui ffr̄es
dñi appellabantur. tū deinde tanq̄
p̄ter hos duodecim. ad eorū tū simi
litudinē fuissent alij quidē apl̄i si
cut et ip̄e erat paul̄. addit et dicit
Postea aparuit apl̄is omnib̄. no
uissime aut̄ visus est et mihi. **S**ed
de hīs ista sufficiāt

Cap̄lm̄. xvj.
Ratio vero quā de tath̄o
pm̄isim̄. hūc habz modū
Dñi ac saluatoris nostri ihesu xp̄i
diuinitas cū p̄ mirabili v̄tutis ope
p̄ omnē locū celebraretur. innume
ros tam de vicinis q̄ d̄ peregrinis
et longe positis. p̄o remediorū et
cure v̄tutib̄ inuitabat si qui prec̄
pue morbi alicui egritudine labo
rarent. **U**nde et rex quidā abgar̄
noie. gentis vltra eufratē poite p̄ri
cipatū inter homies tenebat. qui
cū de noie ihesu et d̄ mirabilib̄ vir
tutū eī audisset. supplex ei per ep̄
stolam factus exorat. misso in rem
hoie diutini morbi vinculis quib̄
tenebatur absolui. **S** ad presens
quidē a dño corp̄is eī cura differ
tur. dign̄ tamē efficitur rescripto
ep̄le saluatoris. in qua simul etiam
pm̄ittitur ei. qd̄ non multo post

aiā dñi

Barnabas

Cephas

Matthias

Thatheus

Abgarus

b. 6.

desiderij sui cōsequeretur effectū. **D**e
niq; post resurrectionē atq; ascensio
nē dñi ad celos. thomas apłus ex
cōmonitione diuina. thathū quen
dam vnū ex septuaginta discipul
ad edissenā ciuitatē euāgelistā et p
dicatozē vbi deī emittit. simul et q̄
a dño pmissa fuerant impleturum
Nec in archinis publicis edissene
ciuitatis in qua tūc supradict⁹ ab
garus regnauit. ita descripta repi
m⁹ in hijs cartis. que gesta regis
abgari seruata antiq̄tus cōtinebāt
Et ut euidens dictozū veritas fi
at. iparū exēplaria eplārū ex syro
rū lingua trāslata ponem⁹. **E**xem
plum eplē scripte a rege abgario
ē thoparcha ad ihesū et misse ihero
solimā p ananiā cursozem

Capl'm .xviij.

Abgarus vchame filius to
parcha. ihesu saluatori bo
no qui apparuit in locis iherosoli
mozū salutē. **A**uditū mihi est de
te et de sanitatib⁹ quas facis. q̄ si
ne medicamētis aut herb⁹ fiant ista
p te. et q̄ vbo tantū cecos facis vi
dere. et claudos ambulare. et lepro
sos mūdās. et imūdos spūs ac de
mones eicis. et eos q̄ longis egrit
tudimb⁹ affligūtur. curas et sanas
mortuos q̄ suscitās. **Q**uib⁹ omī
bus auditis de te. statim in animo
meo vnū esse e duob⁹. aut q̄ tu sis
deus et descenderis de celo ut hec fa
cias. aut q̄ filius deī sis q̄ hec facis
Propterea ergo scribens rogauerū
te ut digneris vsq; ad me fatigari
et egritudinē meā qua iā diu labo
ro curare. **N**ā et illud cōperi q̄

iudei murmurāt aduersū te. et vol
lunt tibi infidiari. **E**st aut ciuitas
mibi pazua q̄dem sed honesta. que
sufficiat vtrif q; **E**xemplū rescripti
ab ihesu per ananiā cursozē ad ab
garū thoparcham zē

Beat⁹ es qz credidisti in me
cū me ipē nō videris. **S**cri
ptum est enī d me. qz hij qui me vi
dent non credent in me. et qui non
vident me ipi credent et viuēt. **D**e
eo aut qd scripsisti mihi vt veniam
ad te. optet me oīa ppter que miss⁹
sus sū hic explere. et postea q̄ con
pleuero recipi me ad eū a q̄ missus
sum. **C**um ergo fuero assūpt⁹ mit
tam tibi aliquē ex discipulis meis
ut curet egritudinē tuā. et vitā tibi
atq; hijs qui tecū sunt prestet. **E**rat
aut hijs eplis adiūctū etiā hoc lin
gua syrozum qd infra scriptum est
Postea vero cū ihesus assūpt⁹ est
misit ei thathē apłm vnū ex septu
aginta. **Q**ui cū venisset. manebat
apud thobiā filiū thobie. **V**t aut
audiuit de eo abgar⁹. et nūciatum
est ei qz venisset apłus ihesu scdm
qz ei scripserat. cūq; cepisset thathe
us in v̄tute dei curare omēz lang
uozem et infirmitatem. ita ut omīs
miraretur. abgar⁹ cōsideratis mirā
bilib⁹ q̄ faciebat. recordatus est qz
ipē esset d quo sibi ihes⁹ scripserat
dicens. cū aut fuero assūpt⁹. mitto
tibi aliquē de discipulis meis. qui
egritudinē tuā sanet. **E**t vocans
ad se thobiam apud quē manebat
ait ad eum. **A**udiui qz vir quidā
potēs venit et manet in domo tua

adduc eū ad me. Cūq; redisset thobias ad thatheū dixit ei. **A**bgar⁹ toparcha vocauit me ad se et dixit mihi. ut te ad eū pducam et cures eum. **E**t thathe⁹ veniam inq̄t. qm̄ maxime ppter ipm̄ missus sū. **P**ostera igitur die thobias mane al sumpto thateo. venit ad abgarum. **E**t cū fuisset ingressus p̄ntibus p̄maribus suis. statim in ingressu visum est abgaro diuini nescio qd̄ splendoris i vultu apli thathei. **Q**uod eum vidisset abgar⁹ adorauit thatheū. sup̄ qd̄ admirati sūt om̄s qui assistebāt regi. **I**pi em̄ nichil horum videbāt. qd̄ soli abgaro fuēat ostensū. **Q**ui et dicere cepit ad thatheū. **V**ere discipulus es ihesu filij dei qui mihi dixerat. mitto tibi aliquid de discipulis meis qui te curēt et vitā tibi prestet. **E**t thathe⁹ respōdit. **Q**uia magnifice credidisti in eū qui me misit. p̄pterea missus sū ad te. et si p̄māseris in fide eius et credulitate. p̄stābūtur tibi om̄ia desideria cordis tui. **T**um et abgarus ad eū vsq; adeo inq̄t. credidi et ut et iudeos qui eum crucifixerūt velim si vlla mihi adesset tanta exēcitus copia trucidare. et si nō romani regni auctoritas impediret. **E**t thatheus ait ad hęc. **D**ñs n̄ volūtatē p̄ris sui impleuit. qua impleta assūpt⁹ est rursus ad patrem. **D**icit ei abgarus. **E**t ego scio et credo in eum et in patre eius. **E**t thatheus p̄pterea inq̄t. pono manū meā sup̄ te i noie eius. **E**t cū hęc fecisset. statim om̄i egritudinis morbo quod tenebatur absoluitur. **M**iratus est

abgarus. q̄ sicut v̄bis audierat de ihesu ita rebus et opib; repit per thatheū discipulū ei⁹ impleri. qui eum absq; medicamentis et herbis curaret. **N**on solū aut̄ illū. sed et abduimquendā abde filiū podagra laborantem. cū se vestigijs ei⁹ ad uolueret manus ipositione curauit multosq; alios v̄bis illi⁹ ciues varijs obsessos sanauit icōmodis. et sic opa magna et miranda pficiēs p̄dicabat verbū dei. **P**ost hęc aut̄ abgar⁹ ait ad thatheū. **T**u inq̄t cū v̄tute dei hęc facis. et nos om̄s vidētes miramur. **V**erū queso te enarra mihi de aduentu dñi quō factus sit. et de v̄tute eius in qua faciebat hęc que audiui. **E**t thathe⁹. **N**ūc quidē taceā verū qz verbum missus sū p̄dicare. crastino congrega mihi om̄s ciues tuos. et corā ip̄is p̄dicabo et semiabo i eis v̄bum vite. v̄l aduent⁹ ihesu. quō fuit et cur ul̄ qd̄ de causā missus est a patre. et de virtutib; opum ei⁹ vel de misterijs q̄ locut⁹ est in hoc mūdo. et in q̄ virtute hęc fecit. sed et de noua ei⁹ predicatione. et q̄ ita pu⁹ et humilis et quō ita se humiliavit. et deposita maiestate parua fecit deitate suam. ita ut in crucē ageretur et i infernū descendēt. et disruperet sepē quā a seculis nemo disruperat et mortuos suscitaret. **Q**ui descendit quidē sol⁹. ascendit aut̄ cū grandī multitudine ad patrem suū. **I**ussit ergo abgar⁹ ut mature om̄s ciues cōuenirēt. et audirēt p̄dicationem thathei. **E**t post hęc iussit ei daē aurū et argentum. sed ille non accepit.

abduc fuit podagra

dicens. Si nostra dereliquim⁹. quō
accipiem⁹ aliena. Hæc fuit aut̄ ista
quodringentesimo et tricesimo anno
Hæc nō inutiliter v̄puto a nobis
ad v̄bum ex syrozū lingua it̄pre
tata. hunc in nostris libris tene
bunt locum zc

¶ **Explicit liber prim⁹ historie eccle
siastice**

¶ **Incipiūt . Capitula scđi libri hi
storie ecclesiastice**

I. De vita et institutione aposto
lorū post ascensionē xp̄i
ij. Quēadmodū tiberius de xp̄o
edocet a pilato cōmonit⁹ est
iij. Qd̄ in omnem mūdum breui
tēpore diffusa de xp̄o p̄ditatio est
iiij. Quēadmodū post tiberiū ga
ius cesar regem iudeozū cōstituit
agrippam herodi p̄petua pena des
portatōis imposta
v. Qd̄ filo pro iudeis suscepit le
gationem ad gaium
vi. Quāta iudeis acciderit graua
p̄ temeritatem crucis in xp̄m
vij. Qd̄ pilatus quoq; semetip̄m
morte dampnauit
viij. De fame tēp̄rib; claudij
ix. Martiriū iacobi apli
x. De agrippa et herode q̄ aplos p̄
secuti diuā cōtinuo sensē v̄dictā
xi. De theoda q̄ dep̄auerat ppl̄m
xij. De helena regina adiabenoꝝ
xiiij. De symone mago
xv. De predicatione apli petri
apud urbem romam
xvi. De euangēlio scđm marcum

xvii. Qd̄ prim⁹ mare⁹ per egiptū
xp̄i noticiam predicauit
xviii. Qualia d̄ abstinentib; apud
egiptum filo scribit
xix. Quāti filonis ad nos p̄ue
nerint libri
xx. Cui⁹ modi clades cōpresserunt
iudeos ip̄o die pasche
xxi. Qualia etiā sub nerone iheros
solimis gesta sunt
xxii. De egiptio cuius actus a p̄los
rum faciunt mentionē
xxiii. Quēadmodū de iudea paul⁹
romā missus in vinculis om̄i cul
pa liberatus sit
xxiiii. De sit passus iacobus qui
dñi frater est dictus
xxv. Qd̄ post marcū p̄mus ep̄c
alexandrie ecclesie ordinatus sit
anianus
xxvi. De p̄secutione neronis sub q̄
paulus et petrus p̄ia confessione
decorati sunt
xxvii. De innum̄tis iudei malis af
flicti sunt ac nouissime cōtra roma
nos arma mouerunt zc

¶ **Explicit capitula secundi libri
historie ecclesiastice**

¶ **Incipit scđs liber. Caplm̄ p̄mum**

Quecunq; optuit
velut in p̄ncip
ijs ecclesiastice
historie designa
ri. siue de diuis
nitate saluato
ris. siue de antiquitate nostre reli
gionis ac vetustate doctrine et v̄